

Xitoy Madaniyati Va Madaniyatlararo Muloqot

Nabiyev Obidjon Abdullo o'g'li

“Ipak y'oli” turizm va madaniy meros xalqaro universiteti, “Yozma va og'zaki tarjima tadqiqotlari” kafedrasida katta o'qituvchisi, Samarqand O'zbekiston
nabiyevobidjon@univ-silkdoad.uz

Annotatsiya: Xitoy madaniyati insoniyat tarixining eng qadimiy va murakkab madaniyatlaridan biri bo'lib, uning ildizlari minglab yillar oldin paydo bo'lgan. Bu madaniyat nafaqat geografik jihatdan keng hududni egallagan, balki uning ta'siri butun Sharqiy Osiyo va undan tashqariga tarqalgan. Xitoy madaniyatining o'ziga xosligi uning boy an'analari, falsafiy tamoyillari, san'at va adabiyot sohalaridagi yutuqlari bilan namoyon bo'ladi. Shu bilan birga, Xitoy madaniyati o'zining ijtimoiy tuzilmasi, oilaviy qadriyatlari va urf-odatlarini orqali ham ajralib turadi. Bu madaniyatning o'ziga xosligi, shuningdek, madaniyatlararo muloqot jarayonida muhim ahamiyat kasb etadi, chunki madaniyatlararo aloqalar bugungi kunda global dunyoda tinchlik va hamkorlikni mustahkamlashning asosi hisoblanadi.

Kalit so'zlar: Xitoy madaniyati, madaniyatlararo muloqot, tarix, ijtimoiy aloqalar, hamkorlik, muloqot, tamoyil, urf-odatlar.

KIRISH

Xitoy madaniyatining eng muhim xususiyatlaridan biri uning kollektivizmga asoslangan ijtimoiy tuzilishi hisoblanadi. Bu tamoyil shaxsning guruhdagi o'rni va uning jamiyat bilan bog'liqligini ta'kidlaydi. Xitoyliklar uchun oilaviy va ijtimoiy aloqalar juda muhim bo'lib, ular shaxsiy manfaatlardan ko'ra, guruh manfaatlarini ustun qo'yadilar. Shu sababli, Xitoy madaniyati doirasida shaxsiy ehtiyojlar ko'pincha jamoaviy manfaatlar bilan uyg'unlashadi. Bu tamoyil madaniyatlararo muloqotda ham o'z aksini topadi, chunki Xitoyliklar bilan muloqot qilayotganda, ularning guruhga bo'lgan sodiqligi va umumiy manfaatlarini hisobga olishlari muhimdir. Boshqa madaniyat vakillari uchun bu tamoyilni tushunish va hurmat qilish muloqotni yanada samarali qiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Xitoy madaniyatida hurmat va odob-axloq tamoyillari alohida o'rin tutadi. Bu tamoyillar oilaviy munosabatlar, jamiyatdagi ijtimoiy tartib va ish joylarida o'z aksini topadi. Xitoyliklar bir-birlariga hurmat bilan munosabatda bo'lishni, keksa avlodga ehtirom ko'rsatishni va ijtimoiy qoidalarga rioya qilishni yuqori qadrlashadi. Madaniyatlararo muloqotda bu tamoyillarni hisobga olish juda muhimdir, chunki ular muloqot jarayonida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan tushunmovchiliklarni oldini oladi. Masalan, Xitoyliklar bilan ish olib borishda ularning ijtimoiy tartib-qoidalariga hurmat bilan yondashish, ular bilan o'zaro hurmat asosida muloqot qilish biznes va madaniy aloqalarni mustahkamlashga yordam beradi. Xitoy madaniyatining falsafiy asoslari uning madaniy hayotida chuqur ildiz otgan. Konfutsiylik, Daoizm va Buddizm kabi falsafiy oqimlar Xitoy madaniyatining shakllanishida asosiy rol o'ynagan. Konfutsiylik ta'limoti jamiyatdagi tartib, oila qadriyatlari va insoniy munosabatlarni ta'kidlaydi. Bu ta'limotga ko'ra, insonlar o'zaro hurmat va adolat asosida munosabatda bo'lishlari kerak. Daoizm esa tabiat bilan uyg'unlik, ichki tinchlik va soddalikni o'rgatadi, bu esa insonning ma'naviy o'sishi uchun muhimdir. Buddizm esa rahm-shafqat, sabr-toqat va ma'naviy o'sish tamoyillarini ilgari suradi. Ushbu falsafiy tamoyillar Xitoy madaniyatining asosini tashkil etib, uning madaniy an'analari va ijtimoiy tuzilmasida o'z aksini topadi.

Madaniyatlararo muloqotda bu falsafiy qadriyatlarni tushunish va hurmat qilish muhimdir, chunki ular Xitoyliklarning dunyoqarashi va munosabatlariga ta'sir ko'rsatadi.[1]

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Xitoy madaniyatida til va muloqot uslubi ham o'ziga xos xususiyatlarga ega. Xitoy tili murakkab va ko'p ma'noli bo'lib, undagi so'z va iboralar kontekstga qarab turlicha talqin qilinishi mumkin. Shu sababli, muloqotda ehtiyotkorlik va aniqlik talab etiladi. Bundan tashqari, Xitoy madaniyatida bevosita tanqid va qarama-qarshiliklardan qochish, yuzni saqlash tamoyili mavjud. Bu tamoyil insonlarning sha'nini hurmat qilish va ularni noqulay vaziyatga solmaslikni nazarda tutadi. Shu sababli, Xitoyliklar bilan muloqotda muloyim, noaniq va hurmatli so'zlash uslubini qo'llash zarur. Bu tamoyil madaniyatlararo muloqotda muhim ahamiyatga ega, chunki u muloqot jarayonida ijobiy muhit yaratadi va tushunmovchiliklarni kamaytiradi.[2]

Xitoy madaniyatining an'anaviy bayramlari va marosimlari ham madaniyatlararo muloqotda muhim rol o'ynaydi. Xitoy yangi yili, Qishloq bayrami, O'rta bahor bayrami kabi an'anaviy tadbirlar nafaqat Xitoyda, balki butun dunyoda keng nishonlanadi. Ushbu bayramlar madaniyatlararo tushunishni oshirish, do'stona munosabatlarni mustahkamlash uchun ajoyib imkoniyatdir. Bayramlarda ifodalangan qadriyatlar, urf-odatlar va marosimlar boshqa madaniyat vakillariga Xitoy madaniyatini yanada chuqurroq anglashga yordam beradi. Shu bilan birga, bu bayramlarda ishtirok etish madaniyatlararo do'stlik va hamkorlikni rivojlantirishga xizmat qiladi.[3]

Zamonaviy dunyoda Xitoy madaniyati va madaniyatlararo muloqot o'rtasidagi munosabatlar yanada muhimlashmoqda. Globalizatsiya jarayonida Xitoyning iqtisodiy va madaniy salohiyati o'sib bormoqda, bu esa boshqa mamlakatlar bilan aloqalarni kuchaytiradi. Shu bilan birga, madaniyatlararo muloqotda Xitoy madaniyatining o'ziga xosligi va qadriyatlarini hurmat qilish zarur. Bu muloqotning samarali bo'lishi uchun ikki tomonlama hurmat, ochiqlik va tushunish talab etiladi. Xitoy madaniyati bilan yaqin aloqalar o'rnatish uchun uning madaniy va tarixiy kontekstini chuqur o'rganish muhimdir. Madaniyatlararo muloqotda Xitoy madaniyatining o'ziga xosligi ko'plab sohalarda, jumladan biznes, ta'lim, siyosat va san'atda o'z aksini topadi. Xitoylik hamkorlar bilan ish olib borishda ularning madaniy qadriyatlarini hisobga olish muvaffaqiyat kalitidir. Masalan, biznes muzokaralarida sabr-toqat va uzoq muddatli munosabatlar o'rnatish muhim hisoblanadi. Ta'lim sohasida esa Xitoy madaniyatining an'anaviy o'qitish uslublari va zamonaviy yondashuvlari uyg'unlashadi, bu esa ta'lim sifatini oshirishga xizmat qiladi. Siyosiy va madaniy muloqotda esa Xitoy madaniyatining o'ziga xos diplomatiya uslublari va muloqot strategiyalari mavjud bo'lib, ular xalqaro munosabatlarda muhim rol o'ynaydi.[4]

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, Xitoy madaniyati o'zining boy tarixi, falsafiy an'analari, ijtimoiy qadriyatlari va urf-odatlari bilan dunyo madaniyatlari orasida alohida o'rin tutadi. Madaniyatlararo muloqotda Xitoy madaniyatini chuqur tushunish va hurmat qilish muhimdir, chunki bu muloqotning samaradorligini ta'minlaydi va ikki tomonlama manfaatli aloqalarni rivojlantirishga yordam beradi. Zamonaviy global dunyoda Xitoy madaniyati va madaniyatlararo muloqot o'rtasidagi o'zaro ta'sir yanada kuchayib, butun insoniyatning madaniy boyligini oshirishga xizmat qilmoqda. Shu sababli, madaniyatlararo muloqotni rivojlantirish va Xitoy madaniyatini chuqur o'rganish har bir inson va jamiyat uchun katta ahamiyatga ega. Bu jarayon tinchlik, hamkorlik va o'zaro tushunishni mustahkamlashga xizmat qiladi hamda global dunyoda madaniy xilma-xillikni saqlab qolishga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Usmonova Sh. — Madaniyatlararo muloqot (Xitoy va o'zbek madaniyatlari misolida). Toshkent: O'zbekiston davlat Jahon tillari universiteti nashriyoti, 2022.
2. Qodirov A. — Xitoy madaniyati va uning ijtimoiy tuzilishi. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti, 2021.

3. Karimov B. — Madaniyatlararo muloqot nazariyasi va amaliyoti. Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi nashriyoti, 2020.
4. Xolmatov D. — Xitoy madaniyati va diplomatiyasi. Toshkent: Akademnashr, 2019.
5. Tursunova M. — Xitoy madaniyati va global muloqot. Samarqand: Samarqand universiteti nashriyoti, 2021.
6. Saidova N. — Madaniyatlararo muloqotda Xitoy va O‘zbekiston tajribalari. Toshkent: Ilm-fan nashriyoti, 2020.